

Tradycja pisanek wielkanocnych

Tak jak nie wyobrażamy sobie Bożego Narodzenia bez choinki, tak nie ma mowy o Wielkanocy bez kolorowych jajek. Zajmują one honorowe miejsce, zarówno w koszyczku ze Świąconką, jak i na wielkanocnym stole. Pisanka to ogólna, zwyczajowa nazwa jaja zdobionego różnymi technikami.

Historia wielkanocnego jajka

Jak niejedna tradycja wiązana obecnie z chrześcijaństwem, zdobienie jaj ma swe źródła w pogańskich praktykach. Korzeniami sięga nawet 5 tys. lat wstecz (tak datuje się pisanki znalezione w Asyrii). Znali je starożytni Egipcjanie, Chińczycy, Rzymianie i Persowie. Najprawdopodobniej to tym ostatnim zawdzięczamy wprowadzenie pisanek do kultury chrześcijańskiej. Nasza rodzima, najstarsza pisanka datowana jest na X wiek i została znaleziona w okolicach Opola.

Te najstarsze były przyozdabiane "magicznymi" symbolami. Nie były dekoracją. Miały odstraszać złe moce, stać na straży domostw, szczęścia i zdrowia ich mieszkańców. Zapewniały urodzaj, płodność, powodzenie w miłości. Chroniły przed urokami. Zakopywano je przy wejściach do domu i do pozostałych budynków gospodarczych. Dawano je zwierzętom, by były zdrowe i płodne. W wodzie, w której były skorupki pisanek, myto noworodka, co miało zapewnić mu zdrowie.

Pokruszone skorupki rozsypywano na strzechach, by chronić dom przed uderzeniem pioruna. Pisanki miały ścisły związek z wiosennym przesileniem oraz pogańską tradycją święta zmarłych (zwyczaj składania ich na grobach spotykany jest współcześnie). Jajko od zawsze symbolizowało siłę życiową, chaos, wszechświat, odrodzenie. Jest symbolem nieśmiertelności, nieprzemijalności. Z nim wiązano mity dotyczące narodzenia świata.

W XII wieku zwyczaj został przystosowany do potrzeb religii chrześcijańskiej. Jajka i owszem, ale tylko poświęcone, czyli takie, z których wygnano złego ducha. Jajko, z niechcianego reliktu tradycji pogańskiej, przeistoczyło się w symbol zmartwychwstania Chrystusa, zbawienia, nieśmiertelności. Tradycja święcenia jaj zrodziła się w średniowieczu w środowisku klasztornym. W chrześcijańskiej symbolice jajko od początku było związane z Wielkanocą, nawiązywało do Zmartwychwstania Pańskiego.

Tradycja malowania jaj jest bardzo stara. W starożytnym Egipcie podobno zdobiono jajka wizerunkiem skarabeuszy, w Chinach natomiast pokrywano je rysunkami ptaków i kwiatów. Wokół powstawania pisanek, tradycja ludowa utrzymała wiele legend opartych na wątkach ewangelicznych. Pierwsze piękne pisanki miała ofiarować Piłatowi Matka Boska, aby uratować Jezusa od śmierci. Legend było wiele...

W zależności od metody wybranej do ich dekoracji kolorowe jajka noszą przeróżne nazwy.

Nazwy barwionych jaj wielkanocnych pochodzą od sposobu, w jaki zostały wykonane – i tak mamy: malowanki, rysowanki, kraszanki lub byczki oraz pisanki. W pisankowym rysunku znajdziemy motywy stałe w całym kraju, a także właściwe tylko dla danego regionu. Na polskich wsiach malowanie pisanek dawniej było wyjątkowym rytuałem - malowały je kobiety, najczęściej dziewczęta i młode mężatki.

Pisanka była zawsze symbolem sympatii, a nawet gorącego uczucia. Kawaler obdarowywał nią wybrankę swego serca, licząc na ciepłe przyjęcie i taki sam prezent dla siebie. Malowanymi jajkami obdarowywano również członków rodziny, chrzestne dzieci, przyjaciół, by okazać im w ten sposób swą sympatię i życzliwość.

Pisanki - do ich wykonania konieczny jest воск i ostro zakończone narzędzie. Ostrzem nanosi się воск na skorupkę, a później barwi się całe jajko.

Skrobanki, Drapanki - jajko jest najpierw barwione w jednym kolorze, a później wyskrobywany jest na nim wzór.

Kraszanki - jajka barwione na czerwono; symboliczny kolor. Podobno, gdy Maria Magdalena dowiedziała się o zmartwychwstaniu Jezusa, w domu znalazła wszystkie jajka czerwone. Obdarowała nimi Apostołów, dzieląc się nowiną. Jajka te miały następnie zamienić się w ptaki i odfrunąć do nieba na znak zmartwychwstania.

Malowanki - wielkanocne jajka malowane na jednolity kolor, inny niż czerwony.

Naklejanki - na skorupki nakleja się papierowe wycinanki.

Wyklejanki/Oklejanki - jajka zdobi się, tworząc na nich przeróżne wzory poprzez naklejanie traw, listków, kwiatków, papieru włóczki, itp.

Wydmuszki - najbardziej kruche ze wszystkich cudeniek. Z surowego jajka trzeba delikatnie wydmuchać zawartość, a później, jeszcze delikatniej, przyozdobić w dowolny sposób. O ile się nam nie potłuką, mogą sobie spokojnie czekać do następnych świąt .

Kiedyś do ich malowania używano wyłącznie barwników naturalnych. Soku z czerwonych buraków, (różowy, czerwony), łupin cebuli, (brązowy), kory dębu lub olchy, łupin włoskiego orzecha (czarny), kory z młodej jabłonki (żółtozłoty), wywaru z widlaka, młodej trawy, pokrzywy, szczypiorku (zielony) soku z jagód i owoców tarniny.

Dziś do kolorowania najczęściej używamy specjalnych farbek. Choć łupiny z cebuli nadal są bardzo popularne.

Staropolski zwyczaj to naturalne barwniki z warzyw i przypraw.

Pisanki w żółtym kolorze - kurkuma

Pisanki w różowym kolorze - sok z buraków

Pisanki w brązowym kolorze - łupinki z cebuli

Pisanki w zielonym kolorze - młody szpinak lub szczypiorek

Pisanki w niebieskim kolorze - kapusta czerwona.

Ugotowane na twardo jajka wkładamy do przygotowanego wywaru z odpowiedniego składnika z 2 łyżkami soli i octu. Gotujemy lub trzymamy jajka aż się zabarwią.

Malowanie pisanek za pomocą gąbki

Pociętą na kawałki gąbkę maczamy w wodzie, wyciskamy na deseczkę farbki. Gąbki moczymy w farbkach, mogą być różnokolorowe. Po odciśnięciu papierowym ręcznikiem nadmiaru farby dociskamy gąbki do pisanki, tworząc abstrakcyjne i cieniowane, dowolne wzory. Kolejne kolory nakładamy po wyschnięciu poprzednich.

Malowanie pisanek techniką bibuły

Kiedy wydmuszki mają już bazowy kolor, można je ozdobić bibułą. Bibułę pociąć na kawałki i położyć na folii spożywczej. Dobrze namoczone jajko obwinąć folią z bibułami. Pozostawić do wyschnięcia. Można wyciąć z bibuły świąteczne wzory, położyć na pisanke i docisnąć zmoczonym ręcznikiem papierowym.

Malowanie pisanek przy użyciu folii bąbelkowej i aluminiowej

Inna metoda zdobienia pisanek to pokrycie wypukłej części folii bąbelkowej farbą i owinięcie wydmuszki. Po wyschnięciu można dodać kolejne kolory. Podobnie można ozdobić pisanekę zgniecioną folią aluminiową.

Zwyczaje wielkanocne

Kolorowe jajka kurze, gęsie, kaczce czy jak ktoś lubi strusie mogą być również pretekstem do zabawy. Możemy przy wielkanocnym stole rozbijać je wspólnie jedno o drugie i sprawdzać czyje jest najmocniejsze (za każde cudze rozbite możemy pobierać nagrodę, np. małe czekoladowe jajeczko).

Kolorowe pisanki możemy toczyć po stole na wyścigi lub szukać ukrytych pisanek po domu czy ogrodzie (szczególnie, gdy będą to jajka z czekolady).

Życzymy Wam Kochani Uczniowie pięknych pomysłów na wielkanocne pisanki.

https://www.google.com/search?rlz=1C1GCEA_enPL866PL866&q=pisanki+wielkanocne+r%C4%99cznie+robione&tbm=isch&source=univ&fir=sgvl67-q0fMVuM%252C_cM20edFk

Opracowanie: Ewa Klaus i Lidia Zasada